

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Светослав Светозаров Риболов

рецензент при жури в конкурс за присъждане на научна степен

ДОКТОР по 2.4 Религия и теология (Източноцърковно пение)

за дисертационния труд на г-н *Любомир Ангелов Игнатов*

**„Динамика в осмислянето на църковното пение в периода IV-
VI в. (аксиология и праксиология) (Музикално-историческо
изследване)“**

Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”,

Катедра по практическо богословие

1. Данни за процедурата

Настоящата процедура е открита по предложение на ФС на Богословски факултет (Протокол № 5/21.12.2017 г.) със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ РД 38-23 от 11.01.2018 г. На първото си заседание, проведено на 24.01.2018 г., научното жури в състав проф. д-р Юлиан Куюмджиев, доц. д-р Светослав Риболов, доц. Димитър Димитров, доц. д-р Костадин Нушев и доц. д-р Йордан Банев установи, че процедурата е организирана при спазване на всички законови изисквания. След проведени разисквания за председател е избран доц. д-р Костадин Нушев, а за рецензенти доц. д-р Йордан Кр. Банев и доц. д-р Светослав Св. Риболов. На останалите членове е възложено да изготвят писмени становища. Като срок за предаване на рецензии и становища е определен 23.03.2018 г., а като дата за публична защита 11.04.2018 г. Всички срокове са спазени.

2. Данни за докторанта

Г-н Игнатов е роден през 1963 г., учи в СДС „Св. Йоан Рилски“ между 1978 и 1983 г., отбива редовна военна служба в БА и впоследствие, през 1989 г.

завършва ДА „Св. Климент Охридски“. От 1989 г. до днес работи като преподавател в СДС „Св. Йоан Рилски“, между 2011 и 2014 г. по съвместителство и в Пловдивската ДС „Св. св. Кирил и Методий“. От юли 2015 г., след спечелен конкурс, е редовен асистент по Източноцърковно пение в БогФ на СУ „Св. Климент Охридски“ на пълен щат, а ангажиментите му към СДС „Св. Йоан Рилски“ минават по съвместителство. През м. януари 2016 г. г-н Любомир Игнатов е зачислен като докторант на свободна практика към БогФ на СУ „Св. Климент Охридски“ към катедра „Практическо богословие“. Кандидатът е известен с редица прояви в областта на църковната музика, вкл. концерти, школи, курсове и др. Неговият почерк като дългогодишен църковен певец и педагог е оказал значително влияние върху стотици възпитаници на СДС „Св. Йоан Рилски“. Известни са и неговите публикации в Църковен вестник, сп. Християнство и култура и др. в областта, в която работи.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Представеният дисертационен труд: „Динамика в осмислянето на църковното пение в периода IV-VI в. (аксиология и праксиология) (Музикално-историческо изследване)“ обхваща общо 333 стандартни машинописни страници. Съдържанието е разпределено в *Увод, или обща характеристика на дисертационния труд; въведение; пет глави и заключение*. Използвани са 135 заглавия на литература и 12 заглавия на електронни ресурси.

Уводната част на съчинението е изключително старателно и подробно разработена, като по този начин тя дава отлична методологична рамка на изследването. Очевидно авторът, благодарение на дългогодишния си опит, е поставил тезата си ясно и отчетливо. От особено значение в тази част намирам точка 12: Терминология. В нея са изяснени важни музиколожки и византоложки термини, които имат нужда от изяснение.

Въведението към изложението на дисертационния труд подготвя читателя за навлизане в епохата на разцвета на църковната книжнина през IV в., като

авторът дава редица сведения за литургичната музика в епохата преди Медиоланския едикт и предпоставките за бурното развитие на музикалното църковно изкуство в последващите векове. Тук авторът е засегнал и въпросите за периодизацията, които не са никак маловажни при разбирането на динамиката на развитието на църковната музика в онази епоха. *Първата глава* представя ново осмисляне на процеси в новото църковно-певческо време, които са представени като белези на динамиката в осмислянето на църковната музика. Анализирани са важни гледища в това направление на бележити църковни отци и учители, имащи авторитетен поглед относно мисията на църковното пение и достойнствата на псалтите. *Втората глава* е посветена на противоречията, относно ползата от духовното пение сред монасите. Изследвани са различните традиции в това отношение в древната църква. *Третата глава* е посветена на каноните в църковно-певческо отношение. Обръща се по специално внимание на правилата, издадени на църковните вселенски и поместни събори, отнасящи се до литургичната музика и до нейните изпълнители. Тук са събрани и изложени всички правила на църковните събори – апостолски, вселенски и поместни, засягащи пението и певците, като същевременно са изложени свързаните с тях коментарии на видни канонисти. *Четвъртата глава* подлага на изследване иновациите в практично измерение. Разцвета на църковната химнография, утвърждаването на монодийното пение като традиционно, трайното установяване на музиката в аколутите, зараждането на жанрове в християнската химнография. В тази глава са представени отново като белези и прояви на творческия динамизъм в онази епоха.

Петата глава засяга проблематика, която всъщност представя като белег на тази епоха утвърждаването в практика на нещо добре познато от времето на християнската древност. Разработени са еврейските псалми в раннохристиянската им рецепция. В изследваната епоха християнското

богослужение се развива, а не преустановява динамиката си, като произвежда нови и нови поетични форми.

В *заключението* съвсем реалистично са представени опорните точки, които свидетелстват за белезите на динамика в осмислянето на църковната певческа музика в периода IV-VI в.

Авторефератът в своята цялост – структура и съдържание отговаря на дисертационния труд.

Приносите, посочени от автора, общо пет на брой, са реалистично отчетени. Като най-значителните, според мен, са 3-ти, 4-ти и 5-ти.

Като цяло дисертантът е показал умение за работа с научна литература, критично мислене и завидно трудолюбие, издирвайки и анализирайки множество фактологичен материал, неизвестен на публиката. В това отношение смятам, че работата му е важен и ценен труд в областта на музикологията и теологията не само в страната ни, но и в международен мащаб.

От друга страна, няма да премълча и **критиките**, които несъмнено възникнаха в ума ми, когато четох съчинението. На първо място бих поставил множеството грешки в изписването на гръцки думи, особено що се отнася надредните знаци. При писането на дисертационен труд такива технически проблеми би следвало да се отстраняват своевременно. Надявам се авторът да се погрижи за това на следващ етап от работата си. Употребата на църковнославянският език, възникнал и кодифициран в Руската империя през XVII-XVIII в., е неуместна в изследване на древнохристиянската музикална култура. Цитирането на заглавия, откъси и възгласи от християнската химнография би следвало да става или в оригинал, както подобава на научен труд, или да се превежда на говорим български език. Факт е, че в повечето случаи авторът се е съобразил с това правило и е превеждал, но на места е ползвал и църковнославянски преводи, което не бива в научен труд, освен ако не се отнася към руската рецепция на православното богослужение през

указаните векове. Аз лично бих посъветвал автора на следващ етап да възпроизведе химнографските откъси, заглавия и възгласи в оригинал, съпроводени с превод на български под черта. Това ще придаде автентичност и международна конвертируемост на работата му.

Също така цитирането на руски и български преводи от патристичната книжнина в дисертационен труд е неуместно. Като литература за консултация, препращане към превод в бележките и допълнително сверяване, използването на такива преводи е част от научната работа, но при цитирането на извора изследователят, работещ в научен контекст би следвало да използва утвърдени издания на оригиналите. В тази връзка използването на PG и PL е уместно донякъде, доколкото пагинацията им е всеизвестна, но пък повечето светоотечески съчинения, цитирани от докторант Игнатов, имат по-нови и добри издания, към които той трябваше да се обърне. За щастие всичките са налични в страната ни. Надявам се на следващ етап той да свърши и тази работа.

Въпреки забележките, трудът на докторанта има своите неоспорими стойности и отговаря на всички изисквания за присъждане на научна степен „доктор“ съгласно закона за научните степени и развитието на академичния кадър. Имайки предвид всичко това, смятам, че работата на докторант Любомир Ангелов Игнатов може да бъде допусната до защита. Оценката ми за нея е изцяло положителна. Препоръчвам трудът му да бъде издаден.

Декларирам, че нямам общи публикации в кандидата.

С уважение:

София 23.03.2018